

нової демографічної політики, спрямованої на оздоровлення демографічної ситуації в сільській місцевості на основі докорінного поліпшення соціального становища сільського населення. Це передбачає також розробку законодавчих актів щодо соціальної визначеності всіх соціальних верств українського селянства, які спрямовані на забезпечення правового поля для соціального захисту і відродження українського села.

Зростання реальних доходів населення і на цій основі створення матеріального достатку, розбудова соціальної сфери села, розвиток побутового обслуговування, формування сфери охорони здоров'я сприятиме поліпшенню умов відтворення трудового потенціалу, збереженню середньої тривалості життя, продовження періоду активної працездатності сільського населення.

Держава повинна бути зацікавленою у формуванні та реалізації такої демографічної політики, яка забезпечила розширене відтворення населення в усіх регіонах України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Указ Президента України „Про основні напрями розвитку трудового потенціалу в Україні на період до 2010 року” від 3 серпня 1999 року // Офіційний вісник України. – 1999. - №31.
2. Панкратов А.С. Управление воспроизводством трудового потенциала. - М., 1988. - С.56.
3. Человек в аграрной сфере / Шепотько Л.А., Крисанов Д.Ф. и др. Отв. ред. Л.А. Шепотько; АН УССР Ин-т экономики. К: Наукова думка, 1991. – 284 с.
4. Якуба К.І. Соціально-економічні проблеми формування і використання жіночих трудових ресурсів аграрної сфери. Автореферат дис. ... докт. екон. наук.- К.: Ін-т економіки НАНУ, 1999.-38 с.
5. Саєнко М. До питання про розробку державної програми розвитку трудового потенціалу в Україні // Україна: аспекти праці. – 2000. - №3.- С. 10-11.

УДК :338.3:631.53.02:635(477.72)

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ
НАСІННИЦТВА ОВОЧЕВИХ КУЛЬТУР У ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

**О.В.ДОБРОЗОРОВА –к.е.н.,
Херсонський ДАУ**

Одним із важливіших складових овочеконсервного підкомплексу є насінництво. Значна трансформація овочевого ринку області (а саме: суттєве скорочення обсягів виробництва товарних овочів у громадському секторі, який традиційно виступав основним споживачем насіння овочевих культур, що вироблялось на підприємствах основного постачальника вітчизняної продукції – асоціації “Укрсорт-насінеовоч”), зняття всіх обмежень на імпорт овочів та насіння (наприклад, на сьогодні встановлені пільгові ставки мита на імпорт по

13-ти групах свіжої овочевої продукції, що включають більше ніж 50 найменувань, та 2-х групах продуктів її переробки) за одночасного усунення державного замовлення призвели до різкого падіння частки як вітчизняного насіння, так і його виробників на насінневому ринку області.

У зв'язку зі скрутним становищем галузі насіння, що виробляється вітчизняними селекціонерами, низької якості, сорти застарілі та непродуктивні, значна кількість насіння не відповідає навіть другому класу. Все це суттєво впливає на урожайність та якість кінцевого продукту.

Сьогодні основні площі під насінниками овочевих в області зосереджені в недержавних сільськогосподарських підприємствах (730га, 98%), у тому числі: у господарських товариствах – 445 га (61%), у підсобних та інших недержавних сільськогосподарських підприємствах – 255га (35%), у приватних (приватно-орендних підприємствах) – 30 га (4%) .

Серед районів області найбільше площ під насінниками в середньому в 1999-2001рр. було відведено в Цюрупинському (302 га), Голопристанському (182 га), Білозерському (120,7 га), Горностаївському (97,3 га).

Урожайність насінників по районах області низька (0,4-2,2 ц з 1 га), що зумовлено використанням застарілих технологій. Сортооновлення в господарствах не налагоджено. Кількість культур та сортів обмежена й залежить від існуючого різновиду машин та механізмів для переробки плодів.

Основними операторами ринку насіння овочевих культур Херсонської області є ВАТ “Херсонсортнасілляовоч”, ТОВ “Семена ЮГ” (представництво ВАТ “Запорожсортнасілляовоч”), ТОВ “АПК-Радан”. Частка ВАТ “Херсонсортнасілляовоч” у 2001р. становила 16-20%. Крім вище перерахованих фірм, реалізацією насіння овочевих займаються господарства суспільного сектора області, що безпосередньо займаються їх виробництвом, серед них ТОВ “Дніпро”, ТОВ “Маяк”, ПОК “Зоря”, СК “Радянська Земля”, ВАТ “Молода Гвардія” Білозерського району, СТОВ “Заповіт Ілліча” Скадовського району, АФ “Скіф” Голопристанського району, ВАТ ім.Латиських стрілков, ВАТ “Іскра” Цюрупинського району тощо.

Усі перераховані підприємства займаються збутом насіння вітчизняних сортів та гібридів. Основними споживачами їхнього товару є підприємства суспільного сектора області (85-90% від загального обсягу реалізації). Основна форма реалізації – дрібна оптова торгівля (150-350 кг). Оптова ціна на насіння в господарствах на 20% нижча, ніж у посередників. Господарства населення, що на сьогодні є основним виробником овочів в області, а значить, і потенційним споживачем, а також фермери віддають перевагу насінню голландської селекції.

Наприклад, серед сортів та гібридів томатів найбільшою популяр-

рністю в цих господарствах користуються гібриди Каспар F1, Інкас F1, Пето 86, Піо Фуєго, Піо Гранде голландських фірм Royal Sluis, Nunhems, Petoseed. Вартість голландського насіння в 3,5-4 рази вища, ніж вітчизняного, але це компенсується їхньою якістю (схожістю та сортовою чистотою), що дозволяє господарю економити за рахунок зниження норми висіву на 1 га овочевих.

Велику роль у сучасному насінництві відіграють демонстраційні ділянки, де можна побачити, порівняти й оцінити окремі сорти та гібриди. Наприклад, такі ділянки вже є в Інституті південного овочівництва і баштанництва УААН, створеного в 2001р. на базі селекційної дослідної станції баштанництва в Голій Пристані. Їхня загальна площа дорівнює 58 га. Тут проходять районування сорти та гібриди іноземної селекції. Крім того, інститут має виробничі поля у власному дослідницькому господарстві (с. Великі Клини), де виробляється товарне насіння найкращих гібридів і сортів як вітчизняної, так і зарубіжної селекції.

Для стабільного функціонування овочеконсервного підкомплексу необхідно створити обласний страховий фонд насіння основних овочевих культур у розмірі 50% від потреби. Резерви насіння не обов'язково зберігати в державних сховищах. Це можна зробити в насінницьких господарствах області під контролем місцевих сільськогосподарських органів, додатково сплачуючи їм за зберігання.

За оцінками експертів, Херсонська область за своїми природнокліматичними умовами є унікальною для виробництва насіння овочевих культур. Так, у зоні південного степу рівень прибутку на 1 га посіву перевищує середні показники в країні по огірках на 340%, кропу – на 155%, цибулі – на 20%, що зумовлено можливістю безрозсадного виробництва насіння. Тому вважаємо необхідним забезпечити самостійно 100% власних потреб області та налагодити виробництво насіння найбільш популярних сортів та гібридів овочевих для інших регіонів країни. З цією метою доцільно розмістити на Херсонщині значні насінницькі посіви культур України: баклажанів і перцю солодкого - 50-60%, томатів – 40%, моркви столової, петрушки, пастернаку, селери – 30-40%, патисонів, кабачків – 50%, огірків – 30%.

Виконанню цієї програми буде сприяти створення обласного фонду насінництва, що буде виробникам насіння овочевих надавати дотації. Показовим є приклад Татарії в Російській Федерації, де за рахунок відрахувань 3% вартості реалізованого насіння був організований центральний фонд з насінництва.

Перспективним напрямом розвитку насінництва в області та розширення долі вітчизняних, зокрема місцевих виробників, як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках є: розширення співробітництва з країнами, що мають високорозвинену систему насінництва; організація виставок-ярмарок в області, що дозволить збільшувати обсяг збуту насіння не тільки великим виробникам товарних овочів, а й на-

селенню; відкриття у кожному регіоні країни постійних представництв потужних суб'єктів насінництва Херсонщини. З метою об'єднання зусиль у вирішенні цих проблем необхідно на базі Інституту південного овочівництва і баштанництва УААН у 2003р. організувати обласну (у перспективі регіональну) асоціацію насінництва овочевих, до якої можуть увійти насінницькі підприємства області, Херсонський державний аграрний університет та Інститут землеробства південного регіону УААН.

На наш погляд, обласна асоціація повинна:

- створити обласну маркетингову службу з центром при головній організації, пов'язану з відповідними службами сільськогосподарських та інших підприємств та організацій, що займаються насінництвом овочевих;

- забезпечувати постійний моніторинг ринку за показниками: об'єм виробництва та попиту, якість, споживацьких переваг по окремих сортах та гібридах, канали реалізації насіння, ціни, суб'єкти ринку насіння області;

- вести облік та аналіз витрат на виробництво для прогнозування та регулювання оптових та роздрібних цін;

- займатися пошуком нових форм та методів реалізації насіння овочевих, організацією оптової та роздрібною торгівлі;

- проводити роботу з відповідними службами стандартизації, сертифікації й контролю якості насіння;

- вивчати, прогнозувати та формувати попит на насіння місцевих виробників, широко застосовуючи різні методи навчання фермерів і всі засоби реклами;

- здійснювати інформаційно-рекламне забезпечення реалізації насіння овочевих, сприяти впровадженню нових перспективних сортів в області, організовувати аукціони, виставки, ярмарки, налагоджувати контакти з місцевою пресою та телебаченням;

- здійснювати пошук потенційних партнерів серед зарубіжних організацій і фірм для встановлення прямих контактів з метою їхніх науково-технічних розробок, нових технологій, нових сортів овочів на ринок області;

- вести консультації та здійснювати допомогу в розробці та виконанні бізнес-планів, оцінки ризиків, прибутку й ефективності маркетингових рішень;

- оперативно вирішувати конфлікти, здійснювати юридичні консультації й допомогу в оформленні документів в арбітражні та інші суди, укладати угоди та інші юридичні акти на поставку великих партій насіння овочевих в інші області, регіони, країни;

- виконувати необхідні науково-дослідницькі, дослідно-конструкторські, технологічні роботи у всьому процесі виробництва й реалізації насіння овочевих;

- приймати участь у підготовці спеціалістів для галузі і т.п.

Таким чином, створення обласної асоціації насінництва овочевих буде сприяти розширенню частки вітчизняних виробників на даному ринку та підвищенню конкурентоспроможності їхньої продукції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гудзинська Л.Ю. Маркетинговий аналіз ринку насіння овочевих культур, автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. К.- 2000.-С. 17.
2. Лудилов В.А. Проблемы семеноводства овощных культур в России //Картофель и овощи. – 1999. - №1. – С.2-3.
3. Ручкін О.В., Рудь А.М., Стовбїр О.П., Рудь В.П., Рудницька Т.О., Маслова В.І. Розміщення виробництва насіння овоче-баштанних культур// Економіка АПК. – 2002. - №7. – С.57-61.
4. Гальчинська В.А. Напрями підвищення конкурентоспроможності овоченасіннєвої продукції // Економіка АПК. – 2002. - №5. – С.49-51.

УДК 631.3.06.

ОПТИМІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ МЕТОДОМ ІМІТАЦІЙНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

С.Р.КІРНИЦЬКИЙ –Первомайський науково-інженерний центр з проблем ресурсо- та енергозбереження

Вступ. Розвиток сільськогосподарського виробництва потребує інновацій існуючої економічної системи, які дозволяють збільшити *економічний ефект* (за рахунок зменшення *кількісних* та *якісних витрат* сільськогосподарської сировини, матеріальних та трудових ресурсів у процесі виробництва, зберігання та переробки); досягнення більшої *технологічної ефективності* за рахунок зменшення питомого енергонасичення технологій; визначення *екологічної значимості* (побудоване на зменшенні впливу виробництв на навколишнє середовище) [1].

Визначення проблеми. Розробка та впровадженні *моделі інновацій регіональної економічної системи* потребує визначити умови збільшення виробництва регіональних товарних фондів [2] на засадах прибутковості ведення виробництва, що вимагає поєднання комплексу сучасних систем організації виробництва, зберігання та переробки сільськогосподарської сировини (зернової продукції) і виробництва продуктів харчування. Наведене зумовлює впровадження засадах нових ресурсо- та енергоощадних технологій.

Позитивний економічний результат від впровадження нових ресурсо- та енергоощадних технологій – з допомогою енергоекономічного критерію (критерію Погорілого) *Et* [3]; *технологічну ефективність* - з допомогою запропонованого чл.кор. УААН В.Д.Войтюком